

- કેસ રજુ થયા તારીખ: ૨૩.૦૫.૨૦૧૬
- કેસ રજીસ્ટર થયા તારીખ: ૨૩.૦૫.૨૦૧૬
- કેસ ફેસલ થયા તારીખ: ૦૬.૦૨.૨૦૨૪

સમય: વર્ષ: ૦૭, મહીના: ૦૮, દિવસ: ૧૪

**અમદાવાદના મહે. એડી.ચીફ. મેટ્રોપોલીટન મેજીસ્ટ્રેટ સાહેબ,
નેગોશિયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કોર્ટ નં.૩૪, સમક્ષ.**

ફોજદારી કેસ નંબર : ૩૨૦૦૩૬૬/૨૦૧૬

આંક : ૧૬

ફરીયાદી : દેવરાજભાઈ સરતાનભાઈ દેસાઈ
ઉ.વ.૫૫, ધર્મે હિન્દુ, ધંધો : વેપાર
રહેવાસી-૨૦૬, કૃષ્ણનગર, પોસ્ટ ઓફીસની સામે,
નરોડા રોડ, સૈજપુર બોધા,
અમદાવાદ.

વિરુદ્ધ

તહોમતદાર : મહેન્દ્રભાઈ અંબાલાલ સોલંકી
ઉ.વ.આ. પુખ્ત, ધર્મે : હિન્દુ, ધંધો : વેપાર,
રહેવાસી : નાનો ઠાકોરવાસ, નિકોલ ગામ,
નિકોલ, અમદાવાદ.

ફરીયાદી તરફે વિ.વ. શ્રી. જી.કે. વાઘેલા

આરોપી તરફે વિ. વ. શ્રી. તુષાર ડી. પ્રજાપતિ

ફરીયાદ :- ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની
કલમ-૧૩૮ અન્વયેના ગુના અંગે....

જજમેન્ટ

(૧) ફરીયાદ પક્ષના કેસની ટુંકમાં હકીકત એવી છે કે, આ કામના ફરીયાદી ફરીયાદમાં જણાવેલ સરનામે રહે છે અને આ કામના આરોપી અને ફરીયાદી મિત્ર થતા હોઈ એકબીજાને સારી રીતે ઓળખે છે અને એકબીજા વચ્ચે નાના મોટા નાણાં ની લેતી દેતીના સંબંધો રાખતા હતા. આ કામના આરોપીને તેમની અંગત જરૂરીયાત માટે રૂ. ૧૩,૦૦,૦૦૦/- ની જરૂરીયાત હોઈ ફરીયાદી પાસે રકમની માંગણી કરેલી જેથી ફરીયાદીએ આરોપીને ટુકડે ટુકડે રૂ. ૧૩,૦૦,૦૦૦/- ચુકવી આપેલા અને આરોપીએ આ રકમ ટુંક સમયમાં પરત ચુકવી આપશે તેવો ભરોસો આપેલો. ત્યારબાદ આરોપી પાસેથી ફરીયાદીએ તેમની આપેલ રકમ પરત માંગણા આકામના આરોપીએ ફરીયાદીને રૂ. ૧૩,૦૦,૦૦૦/- નો ચેક નં. ૨૩૯૭૭૪, તા.૨.૪.૧૬ ના રોજનો કેનેરા બેંકનો ચેક સહી કરીને આપેલો. જે ચેક ફરીયાદીએ તેમના ખાતાવાળી એસ.બી.આઈ., કૃષ્ણનગર નરોડા રોડ, અમદાવાદ શાખામાં તા. ૦૨.૦૪.૨૦૧૬ ના રોજ જમા કરાવતા સદર ચેક "અપુરતા બેલેન્સ" ને કારણે તા. ૫.૪.૨૦૧૬ ના રીટર્ન મેમાથી પરત ફરેલો અને ત્યારબાલ આરોપીનો ફરીયાદીએ સંપર્ક કરતા તેઓએ કોઈ વ્યાજબી જવાબ આપેલો નહીં જેથી ત્યારબાદ ફરીયાદીએ આરોપીને તેઓના વકીલશ્રી ધ્વારા ચેક રીટર્ન થયાની લીગલ નોટીસ તારીખ ૧૩.૪.૨૦૧૬ ના રોજ રજી.એ.ડી. પોસ્ટ ધ્વારા મોકલાવેલ જે નોટીસ આ કામના આરોપીને તેમના સરનામે તા. ૧૪.૪.૨૦૧૬ ના રોજ બજી ગયેલ છે. તેમ છતાં આરોપીએ ફરીયાદીની નોટીસ મુજબ વર્તન કરેલ નહીં કે નોટીસનો કોઈ જવાબ આપેલો નહીં અને તેમ કરી ફરીયાદીને તેમની કાયદેસરની લેણી રકમ ચુકવી આપેલ નથી. આમ, ફરીયાદીને તેમની કાયદેસરની લેણી રકમ ચુકવી આપેલ ન હોય, આરોપી (તો.દાર)એ ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૧ની કલમ ૧૩૮

(સરળતા ખાતર "એક્ટ") અન્વયે સજાને પાત્ર ગુનાહિત કૃત્ય કર્યું હોવાથી ફરીયાદીએ હાલની ફરીયાદ દાખલ કરી છે.

(૨) સદર ફરિયાદ સાથે ફરીયાદીનું સોગંદનામું તથા અસલ દસ્તાવેજી પુરાવા રજુ થતાં તો.દાર સામે પ્રથમ દર્શનિય ગુનો બનતો જણાતા ફોજદારી કાર્યરિતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ (સરળતા ખાતર "સંહિતા") ની કલમ ૨૦૪ અન્વયે તહોમતદાર સામે સમન્સ કાઢવામાં આવ્યો હતો. જેની ધોરણસરની બજવણી થતાં તહોમતદાર તેમના વિ. વ. શ્રી. સાથે હાજર થયા હતા. જેઓને સંહિતા ની કલમ-૨૦૭ અન્વયે ફરીયાદની તથા દસ્તાવેજોની નકલો પુરી પાડવામાં આવી હતી તેમજ તે અંગેની ખાત્રી પણ કરવામાં આવી હતી. તેમજ બંન્ને પક્ષે સાંભળી આંક-૧ નીચે હુકમ કરી સદર કેસ સમન્સ ટ્રાયલ ચલાવવાનો હુકમ કરવામાં આવેલ છે અને ફિ.પ્રો.કોડની કલમ-૨૫૧ હેઠળ આરોપીની પ્લી નોંધી ગુના અંગે પુછતાં તેઓએ ગુનાનો ઈન્કાર કરેલો, જેથી સદર કેસની ઈન્સાફી કાર્યવાહી આગળ હાથ ધરવામાં આવેલી.

(૩) ફરિયાદ પક્ષ તરફથી કેસના સમર્થનમાં નીચે મુજબના પુરાવાઓ રજુ કરવામાં આવ્યા છે :-

(એ) મૌખિક પુરાવા :-

અ.નં.	વિગત	આંક
(૧)	"એક્ટ" ની કલમ ૧૪૫ અન્વયે ફરીયાદીનું સરતપાસ સ્વરૂપી સોગંદનામું	૦૩

(બી) દસ્તાવેજી પુરાવો :-

અ.નં.	વિગત	આંક
(૧)	અસલ તકરારી ચેક નં. ૨૩૯૭૭૪	૮
(૨)	તકરારી ચેકનો રીટર્ન મેમો	૯
(૩)	લીગલ નોટીસની સ્થળપ્રત	૧૦
(૪)	નોટીસ પોસ્ટ કરેલાની આર.પી.એ.ડી. સ્લીપ	૧૧
(૫)	નોટીસ બજેલાની એકનોલેજમેન્ટ	૧૨
(૬)	આરોપીએ લખી આપેલ પહોંચ, તા. ૨૦.૧૦.૧૫	૧૩
(૭)	આરોપીએ લખી આપેલ પહોંચ, તા. ૧૫.૧૧.૧૫	૧૪

(૪) ઉપરોક્ત પુરાવાઓ સિવાય ફરિયાદ પક્ષ તરફ અન્ય કોઈ પુરાવાઓ રજૂ કરવા માંગતા નથી તેવી પુરાવા કલોજીંગ પુરશીસ રજૂ કરેલ છે. ફરિયાદ પક્ષનો પુરાવો સંપૂર્ણ થયા બાદ "સંહિતા" ની કલમ ૩૧૩ અન્વયે તહોમતદારનું વિશેષ નિવેદન નોંધવેલ છે જેમાં આરોપીએ મુખ્યત્વે જણાવેલ છે કે, ફરીયાદપક્ષનો પુરાવો તેમની હાજરીમાં વિકલ્પે તેમના વિ.વ.શ્રીની હાજરીમાં લેવાયેલ છે. ફરીયાદીની સરતપાસમાં જણાવેલ હકીકતો ખોટી છે. ફરીયાદીને અમો આરોપી ઓળખતા નથી કોર્ટમાં પ્રથમ વાર જોયેલ છે. આ તકરારી ચેક મનુભાઈ વિસાજી ઠાકોરનો પુત્ર ને ઇંધો વધારવાનો હોય ચેક સહી કરીને આપેલો. નોટીસ અમોને મળેલ નથી જેથી જવાબ આપેલ નથી. આંક-૧૩ અને ૧૪ વાળી પહોંચ બાબતે અમે જાણતા નથી. તથા સોગંદ ઉપર જુબાની આપવા "હા" કહેલ છે. તેમજ બચાવના સાહેદ તપાસવા મનુભાઈ વિસાજીના પુત્રને તપાસવા માંગે છે. તથા વિશેષમાં જણાવેલ છે કે, અમારા મિત્ર સાથે ભાગીદાર હોઈ એકીબજાના ચેક સહી કરેલા એકબીજા પાસે પડી રહેતા હતા. આ ચેક અમે અમારા મિત્રને તેને ઇંધો વધારવા માટે લોન લેવા માટે આપેલો. આ કામના ફરીયાદી દેવરાજભાઈ દેસાઈલને ક્યારેય અમે મળેલા

પણ નથી કે ઓળખતા પણ નથી. આ કામનો ચેક ફરીયાદીને મનેજી કે તેમના પુત્ર મહેશ ધ્વારા અપાયેલ છે.

(૫) ત્યારબાદ, આ કામ બંને પક્ષોની દલીલો ઉપર રાખવામાં આવેલ.

આ કામે ફરીયાદપક્ષે આંક-૧૫ થી લેખિત દલીલો કરેલ છે કે ફરીયાદ હકીકતે આ કામના ફરીયાદીએ આરોપીને હાથઉછીની રકમ ફરીયાદી હકીકતે આપેલી અને તે હાથઉછીની રકમ પરત ચુકવી આપવા સારુ તકરારી ચેક આપેલાનું સ્પષ્ટ રીતે ફરીયાદપક્ષ રેકર્ડ ઉપર દસ્તાવેજી પુરાવો રજુ કરી સાબિત કરી શકેલ છે. તે ચેકો બેન્કમાં ભરતા રીટર્ન થયેલાનો રીટર્ન મેમો, આપેલ લીગલ નોટીસ, રજી.એ.ડી.ની પહોંચ, તેમજ નોટીસ બજેલાના દસ્તાવેજી પુરાવાઓથી ફરીયાદપક્ષ આરોપી પાસે તકરારી ચેકોની રકમનું કાયદેસરનું લેણુ બાકી પડતુ હતુ અને તે પેટે હાલના તકરારી ચેક સહી કરીને આરોપીએ આપેલાનું નિઃશંકપણે પુરવાર કરી શકેલ છે. આમ, ફરીયાદપક્ષ પોતાનો કેસ આરોપી વિરુદ્ધ નિઃશંકપણે સાબિત કરી શકેલ હોય આરોપીને સજા કરવા તથા વળતર અપાવવા હુકમ કરવા વિનંતી કરેલ છે. ફરીયાદીએ તેમની લેખિત દલીલના સમર્થનમાં રજુ કરેલ નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટના બીરસીંગ વિરુદ્ધ મુકેશકુમાર ૨૦૧૯ (૧) જી.એલ.એચ.૩૩૮(એસ.સી.) નો ચુકાદો રજુ કરેલ છે જે વંચાણે લેતા તે ફરીયાદપક્ષને મદદકર્તા બનતો હોવાનું મારુ માનવુ છે.

આ કામે આરોપીને તેમના બચાવમાં દલીલ કરવાની પૂરતી અને વ્યાજબી તક આપેલ હોવા છતાં તેઓએ તેમના બચાવમાં કોઈ દલીલ રજુ કરેલ નથી કે બચાવના સમર્થનમાં કોઈ પુરાવો રજુ કરેલ નથી.

(૬) પક્ષકારો તર્ફે રજુ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓ તથા બચાવો ધ્યાને લેતાં હાલના કેસનો આખરી ન્યાય નિર્ણય કરવા મારી સમક્ષ નીચે મુજબના મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત થયા છે :-

(૧) શું ફરીયાદ પક્ષ નિઃશંકપણે પુરવાર કરે છે કે, આ કામના તહોમતદારએ ધી નેગોશીએબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ- ૧૩૮ મુજબનો શિક્ષાપાત્ર ગુન્હો કરેલ છે?

(૨) શું હુકમ ?

(૭) ઉપરોક્ત મુદ્દાના નિર્ણય નીચે મુજબ છે.

(૧) હકારમાં

(૨) આખરી હુકમ મુજબ.

(૮) ઉપરોક્ત નિર્ણયો અંગેના કારણો નીચે મુજબ છે :-

:: કા ર ણો ::

મુદ્દા નંબર : ૧ :-

૮.૧ હાલના કેસમાં તહોમતદાર વિરુદ્ધનો આક્ષેપ ધી નેગો.ઈન્સ્ટ્રુ.એક્ટની કલમ-૧૩૮ અન્વયેના ગુના સંબંધનો તહોમત મુકવામાં આવેલ છે. ત્યારે સૌપ્રથમ ધી નેગો.ઈન્સ્ટ્રુ.એક્ટની કલમ-૧૩૮ હેઠળનો ગુનો બનતા આવશ્યક તત્વો પુરવાર થાય છે કે કેમ? તે ધ્યાને લેવું પડે જેથી તે અંગેની જોગવાઈઓ ધ્યાને લેતા નીચે મુજબ છે.

કલમ-૧૩૮ ખાતામાં અપૂરતા ભંડોળ વગેરેને કારણે ચેકનો અસ્વીકાર થવા:

સમગ્ર અથવા અંશતઃ કોઈ પણ દેવું કે અન્ય જવાબદારી અદા કરવા માટે, કોઈ વ્યક્તિ, પોતે નિભાવતો હોય તેવા બેંક ખાતા ઉપરનો ચેક, એ ખાતામાંથી બીજી વ્યક્તિને નાણાંની ચુકવણી કરવા માટે બેંકરને

લખે અને એવા ચેકની ચુકવણી કર્યા વિના બેંક એ પરત કરે, કારણકે એ ખાતામાની જમા રકમ ચેકના સ્વીકાર માટે અપૂરતી છે, અથવા તો બેંક સાથે સમજૂતીથી કરેલી વ્યવસ્થા કર્યા પ્રમાણે ચેકની રકમ એ રકમ કરતાં વધુ છે, ત્યારે, આવી વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો ગણાશે, અને આ કાયદાની કોઈ અન્ય જોગવાઈઓને બાધ ન આવે તેમ તેને "બે વર્ષ" સુધીની કેદની શિક્ષા, અથવા ચેકની રકમથી બમણી રકમ સુધીનો દંડ અથવા બંને કરવામાં આવશે.

પરંતુ એમ ઠરાવ્યું છે કે..

(એ) જ્યાં સુધી, ચેક લખ્યાની તારીખથી છ માસ (હાલ ૩ માસ) અથવા તે કાયદા માન્ય હોય તે મુદત- એ બેમાંથી જે વહેલી હોય તે મુદતમાં તેવો ચેક બેંકમાં રજુ કરવામાં આવ્યો ન હોય,

(બી) જ્યાં સુધી, તે ચેકનો પેઈઅથવા તો યથાક્રમધારક, જેમ હોય તેમ, તે ચેક વાળચૂકવ્યો પરત આવ્યાની બેંક તરફથી તેને માહિતી મળ્યાના 'ત્રીસ દિવસ'ની અંદર તે ચેકના લખનારને લેખીત નોટીસ આપીને તેવી રકમની ચુકવણીની માંગણી કરે નહીં, અને

(સી) જ્યાં સુધી, એવો ચેક લખનાર, ચેકનાં નાણાં લેનાર પેઈને અથવા તે ચેકમાં યથાનુક્રમધારકને, જેમ હોય તેમ, ઉપરોક્ત નોટીસ મળ્યાના પંદર દિવસમાં એ રકમની ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ જાય નહીં, ત્યાં સુધી આ કલમમાંનું કશું જ લાગુ પડશે નહીં.

ખુલાસો : આ કલમના હેતુઓ માટે દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી એટલે કાયદેસર રીતે જેનો અમલ કરાવી શકાય તેવું દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી એવો થાય છે.

આમ, નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮નો ગુનો પુરવાર થવા માટે આવશ્યક શરતો નીચે મુજબ છે.

- (૧) કોઈ કાયદેસરના દેવા કે અન્ય જવાબદારી અદા કરવા માટે ચેક આપવામાં આવેલો હોવો જોઈએ.
- (૨) ચેક લખનાર વ્યક્તિના બેંક ખાતામાં અપુરતા નાણા ભંડોળના કારણે ચેકનો અનાદર થયેલ હોવો જોઈએ.
- (૩) ચેક લખ્યા તારીખથી છ માસ (હાલ ત્રણ માસ) ની સમય મર્યાદામાં કલીયર થવા માટે બેંકમાં રજુ થયેલ હોવો જોઈએ.
- (૪) ચેકનો અનાદર થયા બાદ બેંક તરફથી માહિતી મળ્યાના ૧૫ દિવસની અંદર(હવે સુધારો થયા બાદ ૩૦ દિવસની અંદર) ચેક લખનારને લેખિત ડીમાન્ડ નોટિસ આપીને ચેકમાંની રકમની માંગણી કરેલી હોવી જોઈએ.
- (૫) નોટીસ મળ્યાના ૧૫ દિવસમાં આરોપી ચેકની રકમ ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગયેલ હોવો જોઈએ.
- (૬) દેવું કે જવાબદારી કાયદેસર રીતે અમલ કરાવી શકાય તેવી હોવી જોઈએ.

ઉપરોક્ત આવશ્યક તત્વો પૂર્ણ થાય તો ધી નેગો.ઈન્સ્ટ્રુ.એક્ટની કલમ-૧૩૮ અન્વયેનો ગુનો બન્યાનું કહેવાય અને ત્યારબાદ ધી નેગો.ઈન્સ્ટ્રુ.એક્ટની કલમ-૧૩૯ તથા કલમ -૧૧૮ મુજબનું ધારકની તરફેણમાં અનુમાન થાય.

કલમ-૧૩૯ ધારકની તરફેણમાં અનુમાન :

જ્યાં સુધી વિરુદ્ધનું સાબિત થાય તે સિવાય એવું માની લેવામાં આવશે કે ચેકના ધારકને સમ્મગ અથવા અશંત: દેવા અથવા બીજી જવાબદારી અદા કરવા માટે કલમ ૧૩૮ માં ઉલ્લેખેલ પ્રકારનો ચેક મળ્યો છે.

કલમ-૧૧૮ વટાઉ ખત વિષે માની લેવાની બાબત :

એથી વિરુદ્ધનું સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, નીચે પ્રમાણે માની લેવામાં આવશે :

(ક) અવેજ વિષે : દરેક વટાવ ખત અવેજને માટે કરી આપ્યું અથવા લખી આપ્યું હતું, અને એવું દરેક ખત જ્યારે તે સ્વીકારવામાં આવ્યું હોય, તેના ઉપર શેરો કરી આપવામાં આવ્યો હોય, તે વટાવવામાં આવ્યું હોય અથવા તબદીલ કરવામાં આવ્યું હોય , ત્યારે તે અવેજને માટે સ્વીકાર્યું હતું. તેના ઉપર શેરો કરી આપ્યો હતો, તે વટાવ્યું હતું અથવા તબદીલ કર્યું હતું.

(ખ) તારીખ વિષે : જેના ઉપર તારીખ હોય તેવું દરેક વટાઉ ખત તે તારીખે કરી આપ્યું અથવા લખી આપ્યું હતું.

(ગ) સ્વીકારનાર સમય વિષે : સ્વીકારાયેલું દરેક વિનિમયપત્ર તેની તારીખ પછી અને તે પાક્યાની તારીખ પહેલા વાજબી સમયમાં સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું.

(ઘ) તબદીલીના સમય વિષે : કોઈ વટાઉખતની દરેક તબદીલી તે ખત પાકવાની તારીખ પહેલાં થઈ હતી.

(ચ) શેરાઓના ક્રમ વિષે : કોઈ વટાવ ખત ઉપર કરેલા હોવાનું જણાતા શેરા તે ખત ઉપર જે ક્રમમાં કરેલા જણાતા હોય તે ક્રમમાં કરેલા હતા.

(છ) સ્ટેમ્પ વિષે: ખોવાઈ ગયેલી પ્રોમીસરી નોટ, વિનિમયપત્ર અથવા ચેક ઉપર રીતસર સ્ટેમ્પ લગાડેલો હતો.

(જ) ધારક યથાક્રમ ધારક છે એમ માની લેવા વિષે : કોઈ વટાઉ ખતનો ધારક છે યથાક્રમ ધારક છે એમ માની લેવું સિવાય કે , તે ખત તેના કાયદેસરના માલિક પાસેથી અથવા તેનો કાયદેસરનો હવાલો ધરાવતી વ્યક્તિ પાસેથી કોઈ ગુનો કરીને અથવા કપટથી મેળવવામાં આવ્યું હોય અથવા તે ખત કરી આપનાર અથવા સ્વીકારનાર પાસેથી કોઈ ગુનો કરીને અથવા કપટથી, અથવા ગેરકાયદેસર અવેજને બદલે મેળવવામાં આવ્યું હોય. ખતનો ધારક પોતે યથાક્રમ ધારક છે એમ સાબીત કરવાનો બોજો તેના ઉપર છે.

૮.૨ આમ ઉપરોક્ત એકટની કલમ-૧૩૮ અંગેનું સૌપ્રથમ આવશ્યક તત્વ એ છે કે, વાદગ્રસ્ત ચેક કાયદેસરનું દેવું કે જવાબદારી પુરેપુરી કે અંશતઃ અદા કરવા માટે આપવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ. જે હકીકત પુરવાર કરવા અંગે સાબીતીનો પ્રારંભીક બોજો ફરીયાદી ઉપર હોય છે. જે બોજાનું ફરીયાદી વહન કરે કે તુરત જ "એકટ" ની કલમ- ૧૩૮ અન્વયે ચેક ધારણ કરનાર ચાને કે હાલના ફરીયાદીની તરફેણમાં તેમજ ચેક ડ્રો કરનાર ચાને કે હાલના તહોમતદારની વિરૂધ્ધમાં સ્ટેચ્યુટરી અનુમાન કરવાનું રહે છે. જે અનુસાર વાદગ્રસ્ત ચેક કાયદેસરના દેવા કે જવાબદારીની સંપૂર્ણતઃ અથવા તો અંશતઃ ચુકવણી કરવા માટે જ આપવામાં આવ્યો હોવાનું અનુમાન કરવાનું રહે છે. સદર અનુમાન કાયદાકીય અનુમાન છે અને જે "ખંડનાત્મક" અનુમાન છે. ખંડનાત્મક પુરાવો રજુ કરવાનો સંપૂર્ણ બોજો તહોમતદાર ઉપર રહે છે. સદર ખંડનાત્મક પુરાવો રજુ કરવા માટે કોઈ સીધો કે પ્રત્યક્ષ પુરાવો હોવો જ જોઈએ તેવું જરૂરી નથી. તહોમતદાર કેસના રેકર્ડ ઉપર એવા સંજોગોથી પ્રસ્થાપિત કરી શકે કે જેનાથી વાદગ્રસ્ત ચેક કોઈ કાયદેસરના દેવા માટે આવ્યો જ ન હોવાની સંભાવના ઘણી જ પ્રબળ હોય તો તેનાથી પણ સદર અનુમાનનું ખંડન થયાનું ગણી શકાય છે.

૮.૩ હાલના કેસમાં ફરીયાદીએ આંક : ૧ થી ફરીયાદ રજુ કરી ઉપરોક્ત ફરીયાદ હકીકત જણાવી છે. તેમાં જણાવેલી હકીકતોને ફરીયાદીએ આંક :૩ થી રજુ કરેલા પુરાવાના સોગંદનામાથી સમર્થન આપ્યું છે. આમ, સદર વાદગ્રસ્ત અસલ ચેક આંક: ૮ ફરીયાદી તરફ પુરવાર કરવામાં આવ્યો છે તેમજ તે પુરાવામાં ગ્રાહ્ય છે. વધુમા વાદગ્રસ્ત ચેક બેન્કમાં ભર્યા અંગે તેમજ તે પરત થયા અંગે ના દસ્તાવેજો રજુ કરવામાં આવ્યા છે જે તમામ બેન્કના દસ્તાવેજો છે અને સદર ચેક ચેક રીટર્નમાં દર્શાવ્યા મુજબ "ફંડસ ઈનસફીશીયન્ટ" ના કારણ સાથે

આંક-૯ વાળા બેન્ક રીટર્ન મેમા સાથે પરત થયેલ છે. આમ, "એક્ટ" ની કલમ ૧૪૬ અન્વયે સદર દસ્તાવેજો બેન્કની સ્લીપો હોય અને તેમાં ચેક પરત થયાના કારણ દર્શાવવામાં આવ્યા હોય તે તમામ જ્યાં સુધી વિપરીત પુરવાર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી પુરાવામાં ગ્રાહ્ય છે અને તેમાં જણાવેલ કારણથી ચેક પરત થયા અંગેનું જ્યાં સુધી વિપરીત પુરવાર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી અનુમાન કરવાનું રહે છે. **આંક : ૧૦** થી સ્ટેચ્યુટરી નોટીસ રજુ કરવામાં આવી છે જેમાં ફરીયાદીની તથા તેમના વિ.વકીલ શ્રી. ની સહી છે અને સરતપાસમાં તેઓએ તે સહીને ઓળખી બતાવી છે અને જેમાં ફરીયાદીની પણ સહી છે. **આંક : ૧૧** ની નોટીસ રજી. પો. એ. ડી. થી મોકલ્યાની પહોંચ તેમજ **આંક-૧૨** થી નોટીસ બજેલાનો દસ્તાવેજી પુરાવો રજુ કરેલ છે. આમ રજુ પુરાવો જોતા ફરીયાદ પક્ષ ધ્વારા એક્ટની કલમ ૧૩૮ (એ), (બી), (સી) મુજબના ત્રણેય તત્વોનું પાલન થયેલ છે. જેથી હાલનો કેસ એક્ટની કલમ ૧૧૮ અને ૧૩૯ મુજબના અનુમાનો ઉપર પહોંચવા યોગ્ય કેસ જણાય છે.

૮.૪ આરોપી પક્ષ ઉપરોક્ત કલમ મુજબના અનુમાનોનું ખંડન કરતો પુરાવો રજુ ના કરે તો ત્યાં સુધી આરોપી વિરુદ્ધ એક્ટની કલમ ૧૩૮ મુજબનો ગુનો પુરવાર માનવાનો રહે છે. નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા **૨૦૦૯ (૨) G.L.R ૧૨૪૦, મેસર્સ કુમાર એક્સપોર્ટ વિરુદ્ધ વિનોદ શર્માના** ચૂકાદામાં પેરા ૧૧ માં અનુમાનો ક્યારે કરી શકાય અને તે અનુમાનોનું ખંડન કરવાની જવાબદારી આરોપી કેવી રીતે નિભાવી શકે તે અંગે વિગતવાર ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

para : 11. The use of the phrase "until the contrary is proved" in Sec. 118 of the Act and use of the words "unless the contrary is proved" in Sec. 139 of the Act read with definitions of " may presume" and "shall presume" as given in Sec. 4 of the Evidence Act, makes it at once clear that presumptions to be raised under both the

provisions are rebuttable. When a presumption is rebuttable, it only points out that the party on whom lies the duty of going forward with evidence, on the fact presumed and **when that party has produced evidence fairly and reasonably tending to show that the real fact is not as presumed, the purpose of the presumption is over.** The accused in a trial under Sec. 138 of the Act has two options. He can either show that consideration and debt did not exist or that under the particular circumstances of the case the non-existence of consideration and debt is so probable that a prudent man ought to suppose that no consideration and debt existed. **To rebut the statutory presumptions an accused is not expected to prove his defense beyond reasonable doubt as is expected of the complainant in a criminal trial.** The accused may adduce direct evidence to prove that the note in question was not supported by consideration and that there was no debt or liability to be discharged by him. However, the Court need not insist in every case that the accused should disprove the non-existence of consideration and debt by leading direct evidence because the existence of negative evidence is neither possible nor contemplated. At the same time, it is clear that bare denial of the passing of the consideration and existence of debt, apparently would not serve the purpose of the accused. Something which is probable has to be brought on record for getting the burden of proof shifted to the complainant. **To disprove the presumptions, the accused should bring on record such facts and circumstances, upon consideration of which, the Court may either believe that the consideration and debt did not exist or their non-existence was so probable that a prudent man would under the circumstances of the case, act upon the plea that they did not exist.** Apart from adducing direct evidence to prove that the note in question was not supported by consideration or that he had not incurred any debt or liability, the accused may also rely upon circumstantial evidence and if the circumstances so relied upon are compelling, the burden may likewise shift again on to the complainant. The accused may also rely upon presumptions of fact, for instance, those mentioned in Sec. 114 of the Evidence Act to rebut the presumptions arising under Secs. 118 and 139 of the Act. The accused has also an option to prove the non-existence of

consideration and debt or liability either by letting in evidence or in some clear and exceptional cases, from the case set out by the complainant, that is, the averments in the complaint, the case set out in the statutory notice and evidence adduced by the complainant during the trial. Once, such rebuttal evidence is adduced and accepted by the Court, having regard to all the circumstances of the case and the preponderance of probabilities, the evidential burden shifts back to the complainant,...

ઉપરોક્ત ચુકાદાને માનપૂર્વક વંચાણે લેતાં, અનુમાનોનું ખંડન કરી શકે તે મુજબનો પ્રોબેબલ બચાવ કે જે બચાવ આધારે અનુમાનોનું ખંડન થાય છે તેવું માનવા સામાન્ય બુદ્ધિશાળી માણસ પ્રેરાય તેવો પુરાવો આરોપીપક્ષે રજૂ કરવામાં આવેલ છે કે કેમ ? અથવા તેવો બચાવ આરોપીપક્ષ રેકર્ડ ઉપર લાવી શકેલ છે કે કેમ ? તે ધ્યાને લેવું પડે.

૯. આ કામે ફરીયાદીએ સૌ પ્રથમ આરોપી સામે કાયદેસરનું લેણું છે તેવું નિશંકપણે પુરવાર કરવાની જવાબદારી ફરીયાદીની છે. આ કામે ફરીયાદીએ પોતાની ફરીયાદ અને સરતપાસમાં આરોપીએ આપેલ તકરારી ચેક આંક ૮ વાળો બેંકમાં ભરતા આંક-૯ વાળા રીટર્ન મેમાથી પરત ફરેલ છે તેવી હકીકત પુરવાર કરવામાં સફળ થાય છે. તકરારી ચેકમાં આરોપીની સહી નથી તેવો કોઈ બચાવ આરોપીપક્ષે લેવામાં આવેલ નથી. આરોપીપક્ષે ફરીયાદવાળો તકરારી ચેક ફરીયાદીને આપેલ નથી તેવી હકીકતો સંબંધેના પુરાવો આપવાનો બોજો આરોપી ઉપર રહેલ છે. આ કામે ફરીયાદીએ હાલના કેસમાં ફરીયાદી દ્વારા આંક-૦૩ થી સોગંદ ઉપર જુબાની આપવામાં આવેલ છે. તેઓએ પોતાની જુબાનીમાં ફરીયાદ મુજબની હકીકતો જણાવેલ છે.(પેરા-૧ માં ફરીયાદ હકીકતો વર્ણવી છે માટે પુનરાવર્તન સારુ અહીંયા વર્ણવી નથી). ફરીયાદીની આરોપીપક્ષે કરવામાં આવેલ ઉલટ તપાસ આ કામે વંચાણે લીધી.

૧૦. આ કામે ફરીયાદપક્ષ તેમના રજુ કરેલ પુરાવાઓથી આરોપી વિરુદ્ધનો કેસ નિઃશંકપણે સાબિત કરી શકી તકરારી ચેકની રકમ આરોપી પાસે તેમની કાયદેસરની લેણી રકમ બાકી પડતી હતી તેવું બીયોન્ડ રીઝનેબલ પુરવાર કરી શકેલ છે કે કેમ તે આ કોર્ટે જોવાનું રહે છે. આ સંદર્ભે કેસનું રેકર્ડ વંચાણે લેવામાં આવે તો, આ કામે ફરીયાદની ફરીયાદ હકીકત મુજબ આ કામના આરોપી અને ફરીયાદી એકબીજાના સારા મિત્ર થતા હોઈ આરોપીને તેમના અંગત જરૂરીયાત સારું નાણાંની જરૂરીયાત ઉભી થતા ફરીયાદી પાસે રૂપિયા ૧૩ લાખની માંગણી કરેલી જેથી ફરીયાદીએ આરોપી મિત્ર થતા હોઈ મદદ કરવાસારું ટુકડે ટુકડે રૂપિયા ૧૩ લાખની મદદ કરેલી. આ હકીકતને પુરવાર કરવા માટે ફરીયાદપક્ષે આંક-૧૩ અને ૧૪ થી આરોપીએ લખી આપેલ પહોંચ દસ્તાવેજી પુરાવામાં રજુ કરેલ છે. જે વંચાણે લેવામાં આવે તો આ કામના આરોપીએ આંક-૧૩ થી રજુ પહોંચ લખી આપી કબુલ કરેલ છે કે તેઓને ફરીયાદી પાસેથી રૂપિયા ૦૭ લાખ રોકડેથી મળેલ છે જે તા. ૨૦.૧૦.૨૦૧૫ થી પહોંચ લખી આપી રેવન્યુ સ્ટેમ્પ ઉપર સહી કરેલ છે. વધુમાં આંક-૧૪ થી રજુ થયેલ પહોંચમાં પણ આરોપીએ કબુલ રાખેલ છે કે તેઓને રૂપિયા ૦૬ લાખ આરોપી પાસેથી મળેલ છે જે બદલ આરોપીએ તા. ૧૫.૧૧.૧૫ ના રોજ રેવન્યુ સ્ટેમ્પ ઉપર સહી કરેલ છે. વધુમાં આરોપીની આ પહોંચોમાં કરેલ સહી અને હાલના કામના તકરારી ચેકમાંની સહી વંચાણે લેવામાં આવે તો એક જ સરખી હોવાનું ફલિત થાય છે. વધુમાં આરોપીનો તકરારી ચેકમાંની સહી આરોપીની સહી નથી તેવું આરોપીપક્ષે કોઈ બચાવ લીધેલ નથી. આ તકરારી ચેક ફરીયાદી પાસે કેવી રીતે આવ્યો તે અંગે આરોપીએ તેમના એફ.એસ.માં જણાવેલ છે અને બચાવ લીધેલ છે કે આરોપીએ તેમના મિત્ર મનુજી વિસાજીના પુત્ર મહેશને ચેક આપેલો અને તે દ્વારા તે ફરીયાદી પાસે પહોંચેલ છે.

પરંતુ આ બચાવને સાબિત કરવા માટે આરોપીએ બચાવના કોઈ સાહેદને સોગંદ ઉપર તપાસેલ નથી. જો આરોપીએ કરેલ કથન સત્ય હોય તો તેઓએ તેને પુરવાર કરવા માટે બચાવના સાહેદ તરીકે મનુજી વિસાજી, કે તેમના પુત્ર મહેશને સોગંદ ઉપર તપાસવા જોઈતા હતા પરંતુ તેવી કોઈ કાર્યવાહી આરોપીપક્ષે કરવામાં આવેલ નથી. વધુમાં આરોપીએ ફરીયાદી પાસેથી ફરીયાદ હકીકત મુજબના જે નાણાં ૧૩ લાખ રૂપિયા લીધેલ છે તે તેઓએ ફરીયાદીને અગાઉ ચુકવી આપેલ હોય તે સંબંધે પણ કોઈ પુરાવો રેકર્ડ ઉપર રજુ કરી શકેલ નથી. આરોપીએ ફરીયાદીના નાણાં મેળવતી વખતે નાણાં મળેલ છે તે બદલની પહોંચો આપેલ છે તે નિઃશંક છે અને તે પહોંચ ડરાવી ઘમકાવી લઈ લેવામાં આવેલ હોય તેવો પણ આરોપીનો કોઈ લેશમાત્ર બચાવ નથી.

વધુમાં ફરીયાદીની આરોપીપક્ષે ઉલટ તપાસ કરવામાં આવેલ છે જે વંચાણે લેવામાં આવે તો તેમાં પણ આરોપીએ ફરીયાદ હકીકત વિરુદ્ધની હકીકતો રેકર્ડ ઉપર લાવવામાં નિષ્ફળ રહેલ છે. ઉલટ તપાસમાં તકરારી ચેક બાબતે તથા ફરીયાદી પાસેથી લીધેલ નાણાં સંબંધે લખી આપેલ પહોંચ બાબતે પણ પ્રીપોન્ડરન્સ ઓફ પ્રોબેબીલીટી મુજબનો માની શકાય તેવો પુરાવો રેકર્ડ ઉપર લાવી ફરીયાદપક્ષે કરવામાં આવેલ એક્ટની કલમ ૧૩૯ ના અનુમાનોનું ખંડન કરતો કોઈ પુરાવો આરોપીપક્ષ રજુ કરી શકેલ નથી કે જેથી ફરીયાદપક્ષના કેસમાં શંકા ઉભી થાય છે.

વધુમાં આ કામે આરોપીએ તેમના એફ.એસ.માં ફરીયાદીને ઓળખતા જ નથી અને ફરીયાદ હકીકત મુજબનો કોઈ વ્યવહાર થયેલ નથી અને ફરીયાદીની રકમની પરત ચુકવણી પેટે તેઓએ સહી કરીને ચેક આપેલ નથી તેવું કથન કરેલ છે પરંતુ જ્યારે ફરીયાદપક્ષે તેમના મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓ થકી રજુ થયેલ

આંક-૧૩ અને આંક-૧૪ વાળી આરોપીએ લખી આપેલ પહોંચ મુજબ હાલના કામનો તકરારી ચેક આરોપીએ ફરીયાદીની કાયદેસરની લેણી રકમની ચુકવણી પેટે આપેલ છે તેવું ફરીયાદપક્ષ રેકર્ડ ઉપર નિઃશંકપણે પુરવાર કરી શકતો હોય અને આરોપીપક્ષે ફરીયાદપક્ષના કેસમાં ફરીયાદીની ઉલટ તપાસમાં, સોગંદ ઉપર પુરાવો આપી કે બચાવના સાહેદ તપાસી રીબર્ટલ પુરાવો રજુ કરી શકવામાં નિષ્ફળ રહેલ હોય ત્યારે હાલનો તકરારી ચેક ફરીયાદીની કાયદેસરની લેણી રકમ ચુકવી આપવા માટે આરોપીએ તેમના નિભાવાતા ખાતાનો સહી કરીને આપેલાનું ફરીયાદપક્ષ બીયોન્ડ રીઝનેબલ ઓલ ડાઉટ પુરવાર કરી શકેલ છે તેવું અત્રેની અદાલતનું માનવું છે.

વધુમાં આ કામે ફરીયાદપક્ષે ચેક રીટર્નની નોટીસ પણ આરોપીને આપવામાં આવેલ છે જે નોટીસ આ કામે આંક ૧૦ થી રજુ છે. જે નોટીસ આ કામના આરોપીને તેમના સાચા અને ખરા સરનામે ફરીયાદી દ્વારા રજી.એ.ડી. પોસ્ટથી આપવામાં આવેલ છે અને તે નોટીસ બજી ગયેલ છે. આ નોટીસ બજી ગયા બાદ આરોપી તરફે ફરીયાદીની નોટીસમાં જણાવ્યા મુજબનું વર્તન કરેલ હોય તેવું રેકર્ડ ઉપર આવેલ નથી. આ નોટીસ વંચાણે લેવામાં આવે તો તેમાં હાલના તકરારી ચેકની રકમની માંગણી કરતો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે. વધુમાં આરોપીએ નોટીસનો કોઈ જવાબ પણ આપેલ નથી. જેથી એક્ટની જોગવાઈઓ મુજબ જ્યારે નોટીસ આરોપીના સાચા અને ખરા સરનામે આપવામાં આવેલ હોય તો તે નોટીસ બજી ગયેલ ગણાય. મારા હાથ ઉપરના કેસમાં પણ આરોપીને નોટીસ બજી ગયેલી ગણાય તેવું માનવાને કારણ રહે છે.

આ કામે કેસનું રેકર્ડ વંચાણે લેવામાં આવે તો, આરોપી સામે વોરંટ કાઢવાનો હુકમ થયેલ છે તેવું રોજકામ જોતા ફલિત થાય છે. આ કામે આરોપીને તેમના

બચાવમા દલીલ કરવાની પૂરતી અને વ્યાજબી તક આપેલ હોવા છતાં આરોપીપક્ષે કોઈ રજુઆત નથી કે દલીલ કરેલ નથી. આ કામે તકરારી ચેક આરોપીઓના કથન મુજબ આરોપીના મિત્રના પુત્રને આપેલ હતો અને તો આ તકરારી ચેક હાલના ફરીયાદી પાસે કેવી રીતે આવ્યો તે સંબંધે પણ કોઈ હકીકત બચાવના સાહેદ તપાસી રેકર્ડ ઉપર લાવવામાં જ્યારે આરોપીપક્ષ નિષ્ફળ રહેલ છે અને આરોપીના પ્રીપોન્ડરન્સ ઓફ પ્રોબેબીલીટી મુજબના બચાવના અભાવે આ કામે ફરીયાદપક્ષ તેમના રજુ કરેલા તમામ પુરાવાઓથી તકરારી ચેકની રકમનું કાયદેસરનું લેણું આરોપી પાસે લેવાનું બાકી પડતું હતું તે નિઃશંકપણે એટલે કે બીયોન્ડ રીઝનેબલ ઓલ ડાઉટ પુરવાર કરી શકેલ હોવાનું મારું માનવું છે. જેથી ફરીયાદપક્ષ આરોપી વિરુદ્ધનો કેસ નિઃશંકપણે સાબિત કરી શકેલ છે.

આમ, રેકર્ડ ઉપર આવેલ સમગ્ર પુરાવાને આધારે આ કામના આરોપીએ આ કામના તકરારી ચેક કાયદેસરની દેવું/જવાબદારી પરિપૂર્ણ કરવા માટે આપેલ હોય તેવું માનવાનું રહે છે. નેગોશીયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૧૮ અને ૧૩૯ ના સ્ટેચ્યુટરી પ્રિઝમશન cogent & convincing એવીડન્સથી રીબર્ટ કરવાની જવાબદારી આરોપીની છે અને તે માટે આરોપીએ સ્પષ્ટ અને વિશ્વસનિય માન્ય રાખી શકાય તેવો ખંડનાત્મક પુરાવો આપવો જોઈએ. નામદાર સુપ્રિમકોર્ટ દ્વારા એ.આઈ.આર. ૨૦૧૫ એસ.સી. ૨૨૪૦ પેજ પરના ટી. વસંથાકુમાર વિ. વિજયકુમારીના ચુકાદામાં રીલેવન્ટ પેરા ૮,૯,૧૦ માં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવેલ છે.

8. We have heard the learned counsel appearing for the appellant as also the learned counsel appearing for the respondent. The complainant has alleged that the money (loan) was advanced to the defendant on 20-05-2006 in relation to which the cheque was issued to him by the defendant on 16-01-2007. The cheque was for Rs.5 lakhs only, bearing No.822408. It is of great significance that the cheque has not been disputed nor the signature of the defendant on it. **There has been some**

controversy before us with respect to Section 139 of Negotiable Instruments Act as to whether complainant has to prove existence of a legally enforceable debt before the presumption under Section 139 of the Negotiable Instruments Act starts operating and burden shifts to the accused. Section 139 reads as follows:

"139. Presumption in favour of the holder-It shall be presumed, unless the contrary is proved, that the holder of a cheque received the cheque of the nature referred to in Section 138 for the discharge, in whole or in part, of any debt or other liability."

9. This Court has held in its three judge bench judgment in Rangappa v. Sri Mohan, (2010) 11 SCC 441:

"The presumption mandated by Section 139 includes a presumption that there exists a legally enforceable debt or liability. This is of course in the nature of a rebuttable presumption and it is open to the accused to raise a defence wherein the existence of a legally enforceable debt or liability can be contested. However, there can be no doubt that there is an initial presumption which favours the respondent complainant."

10. Therefore, in the present case since the cheque as well as the signature has been accepted by the accused respondent, the presumption under Section 139 would operate. Thus, the burden was on the accused to disprove the cheque or the existence of any legally recoverable debt or liability. To this effect, the accused has come up with a story that the cheque was given to the complainant long back in 1999 as a security to a loan; the loan was repaid but the complainant did not return the security cheque. According to the accused, it was that very cheque used by the complainant to implicate the accused. However, it may be noted that the cheque was dishonoured because the payment was stopped and not for any other reason. This implies that the accused had knowledge of the cheque being presented to the bank, or else how would the accused have instructed her banker to stop the payment. Thus, the story brought out by the accused is unworthy of credit, apart from being unsupported by any evidence.

આમ નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે ઠરાવ્યા મુજબ જ્યારે ચેક તથા તેમાંની સહી આરોપીએ સ્વીકૃત કરેલ હોય, ત્યારે ચેક કોઈ કાયદેસરનું લેણું કે જવાબદારી માટે આપવામાં આવેલ નથી તેવું પુરવાર કરવાની જવાબદારી આરોપીની છે. હાલના કેસમાં આરોપી જે બચાવ લઈને આવેલ છે તે એકટની કલમ ૧૩૯ ના પ્રીઝમશન ને રીબર્ટ કરતો માન્ય રાખી શકાય તેવો વિશ્વસનીય પુરાવો નથી. આ કામના આરોપીએ એન.આઈ.એકટની કલમ ૧૧૮, ૧૩૯ મુજબના ફરિયાદીની તરફેણના અનુમાનોને રીબર્ટ કરતો સંતોષકારક પુરાવો રજૂ કરેલ નથી અને અનુમાનોનું ખંડન

કરેલ નથી. આ સંજોગોમાં આરોપીએ ફરિયાદીને આપેલ ફરીયાદ મુજબના તકરારી ચેક ફરિયાદીને કાયદેસરની લેણી નીકળતી રકમની ચુકવણી પેટે આપેલ હોવાનું પુરવાર માનવામાં આવે છે. જેથી નેગો. ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ ના તમામ તત્વો સાબિત થતા હોય, આરોપીએ નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની કલમ-૧૩૮ હેઠળનો શિક્ષાપાત્ર ગુનો આચરેલો છે જથી **મુદ્દા નં. ૧** નો જવાબ 'હકારમાં' આપવામાં આવેલ છે.

મુદ્દા નં. ૨:

મુદ્દા નં. ૧ના નિર્ણયને આધીન મુદ્દા નં. ૨ પરત્વે નીચે મુજબનો ' **આખરી હુકમ** ' ફરમાવવામાં આવે છે.

:: આખરી હુકમ ::

આ કામે આરોપી **મહેન્દ્રભાઈ અંબાલાલ સોલંકી**, ઉ.વ.આ. પુખ્ત, ધર્મે : હિન્દુ, ધંધો : વેપાર, રહેવાસી : નાનો ઠાકોરવાસ, નિકોલ ગામ, નિકોલ, અમદાવાદનાઓને ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ મુજબ શિક્ષાપાત્ર ગુનામાં ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડ, ૧૮૭૩ની કલમ ૨૫૫(૨) અન્વયે તકસીરવાન ઠરાવવામાં આવે છે.

આરોપીને સજા કરતાં અગાઉ તે સંદર્ભે સાંભળવા જરૂરી જણાતું હોય આરોપીને સજા અંગે સાંભળવા સારુ.

તારીખ : ૦૬.૦૨.૨૦૨૪

અમદાવાદ.

(P. J. CHAUDHARI)

**Addl. Chief Metropolitan Magistrate,
Negotiable Instruments Act Court No.34
Ahmedabad. Code: GJ 01032**

સજા બાબતે મુલતવી રખાયા બાદ નો હુકમ

ફરીયાદપક્ષ તરફે તેઓની મૌખિક દલીલમાં રજુઆત કરેલ કે, આ કામના આરોપીએ ફરીયાદીના કાયદેસરના લેણાં ચુકવેલ નથી. આરોપીની કસુરના કારણે ફરીયાદીને હાલની ફરીયાદ કરી સમગ્ર કાર્યવાહીમાં ભાગ લેવાની ફરજ પડેલ છે. જેથી આરોપીને મહત્તમ સજા કરી, ફરીયાદીને થયેલ નાણાંકીય નુકશાન સંદર્ભે વળતર અપાવવા અરજ ગુજારેલ છે.

આજરોજ આરોપી હાજર રહેલ નથી, જેથી આરોપી તરફે કોઈ રજુઆત નથી.

આ તબક્કે નામ.ગુજરાત હાઈકોર્ટનાં, Sharad Jethalal Savla v. State of Gujarat 2017(3) GLH 146ના ચુકાદાનાં પેરા-૨૫ ને ધ્યાને લેવો અગત્યનો છે.

25. However, the judgment that the learned Magistrate may pronounce in the absence of the accused by itself will not vitiate the judgment. Sub-section (7) of Section 353 of the Cr.P.C. clearly lays down that no judgment delivered by any criminal court shall be deemed to be invalid by reason only of the absence of any party.

ઉપરોક્ત કાયદાકીય પરિસ્થિતિને ધ્યાને લેતાં, અદાલત કોઈપણ પક્ષકારની ગેરહાજરીમાં જજમેન્ટ/ચુકાદો જાહેર કરી શકે છે. ફિ.પ્રો. કોડની કલમ-૩૫૩થી અદાલતને આ સત્તા પ્રાપ્ત થાય છે. હાલનો કેસ મુલતવી રાખવા માટે રેકર્ડ ઉપર કોઈ વાજબી કારણ ઉપલબ્ધ નથી. હાલનો કેસ ફરીયાદપક્ષે નિ:શંકપણે પુરવાર કરેલ છે. હાલનો કેસ ઘણો જુનો છે. આરોપીની ગેરહાજરીમાં ચુકાદો જાહેર કરવાથી ન્યાયનો હેતુ સરે તેમ હોવાનું અત્રેની અદાલતનું સ્પષ્ટપણે માનવું છે. નેગોશિયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ-૧૮૮૧ ની કલમ-૧૩૮ની પીનલ પ્રોવિઝનને ધ્યાને લેતાં, આરોપીને સજા કરવામાં આવે તથા ફરીયાદીને વળતર અપાવવાનો હુકમ કરવામાં આવે તો, ન્યાયનો હેતુ સરે તેમ હોવાનું અત્રેની અદાલતનું સ્પષ્ટપણે માનવું છે. જેથી, ન્યાયનાં વિશાળ હિતમાં નીચે મુજબ આખરી હુકમ કરવામાં આવે છે.

:: આખરી હુકમ ::

(૧) આ કામે આરોપી મહેન્દ્રભાઈ અંબાલાલ સોલંકી, ઉ.વ.આ. પુખ્ત, ધર્મે : હિન્દુ, ધંધો : વેપાર, રહેવાસી : નાનો ઠાકોરવાસ, નિકોલ ગામ, નિકોલ, અમદાવાદનાઓને ધી નેગોશીયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ-૧૩૮ મુજબ શિક્ષાપાત્ર ગુનામાં ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડ, ૧૯૭૩ની કલમ ૨૫૫(૨) અન્વયે તકસીસવાન ઠરાવી તેઓને ૦૧(એક) વર્ષ એટલે કે (૧૨ માસ) ની સાદી કેદની સજા ફરમાવવામાં આવે છે. આરોપીને આ ગુના સબબ કોઈ અલાયદો દંડ કરવામાં આવતો નથી.

(૨) ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ ૩૫૭(૩) અન્વયે આ કામના ઉપરોક્ત આરોપીને એવો આદેશ કરવામાં આવે છે કે, તેમણે આ કામે તકરારી ચેકની કુલ રકમ રૂ.૧૩,૦૦,૦૦૦/- (તેર લાખ રૂપિયા પુરા) ૦૯ ટકાના વ્યાજ સાથે આ કામના ફરીયાદીને વળતર તરીકે આ હુકમ તારીખથી દિન-૬૦ માં ચુકવી આપવા. જો આરોપી આ રકમ દિન-૬૦ માં ફરીયાદીને ચુકવી નહીં આપે તો આ કામે આરોપીને વધુ ૦૩ (ત્રણ) માસની સાદી કેદની સજા ફરમાવવામાં આવે છે.

(૩) આરોપીના જામીનખત તથા જાતમુચરકા આથી રદ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

(૪) આરોપી આજરોજ નામ.અદાલતમાં હાજર ન હોય, આરોપી વિરૂદ્ધ સજાના અમલ માટે વોરંટ ઈસ્યુ કરવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

(૫) આરોપી હાજર થયેથી ક્રિમીનલ પ્રોસીજર કોડની કલમ-૩૬૩ અન્વયે ચુકાદાની એક નકલ વિનામૂલ્યે તાત્કાલીક પુરી પાડવી.

હુકમ આજરોજ તા.૦૬/૦૨/૨૦૨૪, માહે-ફેબ્રુઆરી, સને ૨૦૨૪ ના રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી સંભળાવી જાહેર કર્યો.

તારીખ : ૦૬.૦૨.૨૦૨૪

અમદાવાદ.

(P. J. CHAUDHARI)

Addl. Chief Metropolitan Magistrate,
Negotiable Instruments Act Court No.34

Ahmedabad. Code: GJ 01032